

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกอบวิชาชีพนั้นมีความจำเป็นต้องรวมกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย รวมถึงเพื่อปกป้องพิทักษ์สิทธิของวิชาชีพและเพื่อพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตลอดจนการควบคุมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพให้ก้าวหน้า โดยการควบคุมมาตรฐาน การประกอบวิชาชีพต้องเป็นไปตามจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพนั้น ๆ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2544, หน้า 30-31) ซึ่งวิชาชีพที่ทุกคนยกย่องหรือมีสถานะพิเศษในสังคมนั้น ต้องมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ต่างๆ ที่นักสังคมวิทยาและนักทฤษฎีทางการศึกษาได้ร่วมกันเสนอไว้หลายเกณฑ์ ดังที่ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2538, หน้า 823-824) ได้อธิบายลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงไว้ 6 เกณฑ์ ดังนี้ คือ 1) วิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีการบริการที่ให้แก่สังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและจำเป็น (Social Service) 2) สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูงจะต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ (Intellectual Method) 3) สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูงจะต้องได้รับการศึกษาอบรมให้มีความรู้กว้างขวางลึกซึ้งโดยใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร (Long Period of Training) 4) สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีเสรีภาพในการใช้วิชานั้นๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Autonomy) 5) วิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีจรรยาบรรณ (Professional Ethics) 6) วิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีสถาบันวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Institution) ซึ่งอาชีพที่สังคมยกย่องหรือมีวิทยฐานะพิเศษในสังคมนั้น ต้องมีคุณลักษณะครบทุกประการตามเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าว ไม่ว่าจะใช้เกณฑ์ใดพิจารณา ดังนั้น วิชาชีพต่างๆ จึงได้มีการพัฒนาระบบการคัดสรรบุคคลเข้ามาประกอบในแต่ละวิชาชีพ ให้ได้มาตรฐานตามที่สถาบันวิชาชีพกำหนด เช่น วิชาชีพแพทย์ สถาปนิก พยาบาล ฯลฯ (สำนักงานเลขาธิการแพทยสภา, 2549; สภาการพยาบาล, 2549; สภาสถาปนิก, 2549) ซึ่งอาชีพครูเป็นอาชีพหนึ่งที่มีคุณลักษณะครบทั้ง 6 เกณฑ์ดังกล่าว จึงนับว่าครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงวิชาชีพหนึ่ง

อาชีพครูจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บทบาทของครูจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้นเพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ฉะนั้นครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นครูมืออาชีพที่รอบรู้ทั้งเนื้อหาวิชาการและวิธีการ

จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และสังคมไทยมีคุณภาพสามารถแข่งขันกับสังคมโลกได้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2543, หน้า 1) จากข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนครูที่ทำการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีครูประมาณ 440,000 คน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2542) ดังนั้นคุณภาพของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่จากสภาพการณ์ที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ร่วมมือกับ “มูลนิธิโพส” ทำการสำรวจเกี่ยวกับคุณภาพของครู พบว่าครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณร้อยละ 53 ยังมีคุณภาพต่ำกว่าเดิมและต้องเร่งพัฒนาการฝึกอบรมเพื่อความรู้ทักษะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) จึงทำให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหันมาสนใจในการพัฒนาครูด้วยรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครู ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยการพัฒนาขึ้นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่บุคคลนั้นปฏิบัติอยู่ในหน่วยงาน

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ส่งเสริมให้มีระบบของกระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานกับสถาบันผลิตและพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายกำหนด (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, วิชุนา ปานปุ่นนัง และดวงใจ ใหญ่เสมอ, 2542, หน้า 1-2) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครูให้สูงขึ้น โดยกำหนดสาระสำคัญไว้ในหมวดที่ 7 ว่าด้วยครู คุรุศาสตร์และบุคลากรทางการศึกษา เป็นวิชาชีพสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศชาติและสังคม การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งได้มีการปฏิรูปกระบวนการโดยการสร้างความเข้มแข็งในระบบและกระบวนการผลิต สรรหาคนดี คนเก่งมาเรียนครู ยกมาตรฐานหลักสูตรการผลิตครู ส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของสถาบันผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ระบบการพัฒนาและส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีสถาบันที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะและจัดตั้ง

กองทุนที่มีความเพียงพอและมั่นคง ให้มีองค์กรวิชาชีพเพื่อกำกับ ดูแลตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยกำหนดให้ครูมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ คือ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544, หน้า 81-82)

การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของประเทศนิวซีแลนด์ เป็นระบบที่จะประกันว่าครูทุกคนที่สอนในโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชนที่จดทะเบียนกับรัฐ และโรงเรียนอนุบาลอิสระ มีมาตรฐานด้านบุคลิกภาพเหมาะสมที่จะเป็นครู มีการเตรียมตัวมาเป็นครูและการปฏิบัติการสอนได้มาตรฐาน ซึ่งการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์นั้น คณะกรรมการทะเบียนครูเป็นผู้พิจารณาว่าผู้สมัครขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมีบุคลิกภาพที่ดี มีความเหมาะสมที่จะเป็นครู ได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสมที่จะสอนและมีแนวโน้มที่จะเป็นครูที่ดีในอนาคต เมื่อครูเข้าสู่อาชีพสอนและได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูครั้งแรกต้องเป็นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเฉพาะกาล ในระหว่าง 2 – 5 ปีแรกของการสอนบุคคล ผู้นั้นจะต้องแสดงให้เห็นว่าสามารถเป็นครูได้อย่างเหมาะสม โดยการปฏิบัติการตามคำแนะนำของครูแห่งชาติ เข้าร่วมในโปรแกรมฝึกงานครูใหม่และต้องได้รับการเสนอแนะจากครูแห่งชาติว่า ให้ออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูแบบถาวรได้จึงจะเป็นครูถาวร เมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูแบบถาวรแล้วก็อยู่ในฐานะครูถาวร แต่ต้องมีการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทุก ๆ 3 ปี คณะกรรมการทะเบียนครูจะเป็นผู้ต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู หากเห็นว่าครูผู้นั้นมีประสบการณ์การสอนในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ แต่ครูซึ่งมีคุณสมบัติไม่ได้มาตรฐานที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ถือว่าความเป็นครูได้สิ้นสุดลง ถ้าหากต้องการจะเป็นครูต้องสมัครใหม่ ถ้าหากครูขาดความรู้หรือไม่มีบุคลิกภาพที่ดี ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจะถูกเพิกถอน เมื่อได้รับการร้องขอโดยผู้บริหารสถานศึกษาหรือนายจ้าง การขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูต้องยื่นใบสมัครโดยตรงที่สำนักงานคณะกรรมการทะเบียนครู ถ้าหากครูนั้นเป็นผู้เพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่จากสถาบันการฝึกหัดครู ต้องใช้ใบสมัครโดยเฉพาะส่วนผู้สมัครอื่นใช้ใบสมัครทั่วไป ครูผู้ซึ่งเรียนสำเร็จจากสถาบันการฝึกหัดครูซึ่งได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการทะเบียนครูและมีมาตรฐานตามที่คณะกรรมการกำหนด สามารถขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ ครูบางคนซึ่งไม่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกำหนดอาจขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ แต่ต้องมีประสบการณ์การสอนอย่างเพียงพอ ต้นสังกัดของครูควรจะตระหนักกว่าที่ครูได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูนั้น ไม่ได้หมายความว่าครูคนนั้นจะได้รับค่าจ้างในฐานะที่เป็นครูฝึกมาดีแล้วเสมอไป ค่าจ้างนั้นนายจ้างเป็นผู้พิจารณาตาม

สัญญาจ้าง โดยปกติครูผู้ซึ่งผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมครูก่อนประจำการของประเทศนิวซีแลนด์ หรือเทียบเท่า จะได้รับเงินเดือนในฐานะครูที่ได้รับการฝึกมาดีแล้ว (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2542, หน้า 66–72)

ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น คณะกรรมการมาตรฐานครูแห่งรัฐฮาวาย (Hawaii's Teacher Standard Board, 2006) ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานครู (Teacher performance standards) ไว้ 10 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 2 สร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ได้ดีและปลอดภัย มาตรฐานที่ 3 ปรับการเรียน การสอนให้สนองตอบผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย มาตรฐานที่ 4 สนับสนุนการสื่อสารที่ดีเพื่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 5 มีความรู้เนื้อหาเป็นอย่างดี มาตรฐานที่ 6 วางแผน และสอนประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย มาตรฐานที่ 7 มียุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ที่ดี มาตรฐานที่ 8 มียุทธวิธีในการประเมินได้อย่างหลากหลาย มาตรฐานที่ 9 แสดงถึงความชำนาญทางวิชาชีพ มาตรฐานที่ 10 สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียน โดยครูที่มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูนั้นต้องจบปริญญาตรีทางการศึกษา หรือปริญญาตรีสาขาอื่น และวุฒิทางการศึกษาเพิ่มเติมผ่านการสอบวัดพื้นฐานความรู้ได้ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ เมื่อมีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดไว้ สามารถสมัครขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ โดยคณะกรรมการมาตรฐานครูฮาวาย สหรัฐอเมริกา (Hawaii's Teacher Standard Board) เป็นผู้พิจารณา

สำหรับวิชาชีพครูในประเทศไทยนั้น ได้มีการพัฒนาแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกับวิชาชีพอื่นเช่นกัน และให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับวิชาชีพเดียวกันในต่างประเทศ โดยได้ออกแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550)

1. ครูที่บรรจุก่อนวันที่ 12 มิถุนายน 2546 ทั้งที่วุฒิทางการศึกษาและไม่มีวุฒิต่างทางการศึกษา มีสิทธิขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู
2. บุคคลที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์) ก่อนวันที่ 12 มิถุนายน 2546 มีสิทธิขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู หรือ กำลังศึกษาอยู่ก่อนวันที่ดังกล่าว เมื่อจบการศึกษาแล้ว มีสิทธิขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู
3. ผู้ที่จบหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษาที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภารับรองหลักสูตร (หลักสูตรครู 5 ปี) มีสิทธิขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

4. ผู้จบหลักสูตรปริญญาตรีสาขาอื่น และผ่านการทดสอบภาคความรู้ทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา มีสิทธิขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

จากแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู 4 ข้อดังกล่าว ยังไม่มีรูปแบบและแนวทางการประเมินที่ชัดเจน จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการคัดสรรครูที่มีคุณภาพ และเป็นการปกป้องสิทธิประโยชน์สาธารณะ ทำให้มั่นใจได้ว่าความรู้ ประสบการณ์วิชาชีพ การปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตนของครูมีเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำถามของการวิจัย

1. คุณลักษณะของครูที่ดี ตามบริบทของสังคมไทยเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ควรเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู สามารถนำไปใช้จริงได้หรือไม่
4. รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู มีคุณภาพอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ คุณลักษณะของครูที่ดีตามบริบทของสังคมไทยที่เหมาะสมแก่การได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู
4. เพื่อประเมินรูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. ได้รูปแบบและวิธีวิทยาการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู บนฐานแนวคิดการประเมินบุคคลและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. สามารถนำรูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินครูเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของไทยในอนาคต ซึ่งจะเป็นการแสดงว่าครูที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูตามรูปแบบนี้ มีความสามารถเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพครูได้เป็นอย่างดี และเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. สามารถนำรูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพอื่นๆ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตวิจัย ดังนี้

แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มี 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู คุณลักษณะครูดี การประเมินบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน

เนื้อหา

รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การประเมิน มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เกณฑ์ วิธีการประเมิน แหล่งผู้ประเมินและคู่มือการประเมิน

ตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาคือ รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู หมายถึง แผนภูมิที่แสดงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบที่ใช้ในการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ วิธีการประเมิน เกณฑ์การประเมิน แหล่งผู้ประเมิน และคู่มือการประเมิน

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู หมายถึง เอกสารรับรองให้แก่บุคคลซึ่งทำหน้าที่หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งออกโดยสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

มาตรฐาน หมายถึง กลุ่มตัวแปรที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการดำเนินงานในการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ได้แก่ มาตรฐานด้านความรู้ ด้านประสบการณ์วิชาชีพ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ หมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกถึงคุณภาพในการดำเนินงานของบุคคลที่ขอรับการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

แหล่งผู้ประเมิน หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ในการประเมินในแต่ละตัวบ่งชี้ และมาตรฐานของรูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

เกณฑ์การประเมิน หมายถึง ข้อกำหนดที่ใช้ตัดสินคุณภาพของบุคคลที่ขอรับการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูว่าสูงหรือต่ำกว่าระดับที่ยอมรับได้ มีลักษณะเป็นเกณฑ์สัมบูรณ์ โดยกำหนดในรูปของค่าร้อยละ

วิธีการประเมิน หมายถึง แนวทางที่ผู้ประเมินใช้ในการประเมินในแต่ละมาตรฐาน ซึ่งได้แก่ การทดสอบ การสังเกต การสอบถาม หรือ การตรวจสอบแฟ้มสะสมงาน

คู่มือการประเมิน หมายถึง เอกสารแนะนำในการใช้รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ประเมินเพื่อสนองความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้สารสนเทศที่ได้จากการประเมิน

ความเป็นไปได้ของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถนำไปใช้ในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเหมาะสมของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบการประเมินฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และแนวปฏิบัติในการตรวจสอบการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย นโยบาย หรือศีลธรรมจรรยา

ความถูกต้องของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบการประเมินเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและครอบคลุม ครบถ้วน